

SPECTACOLE

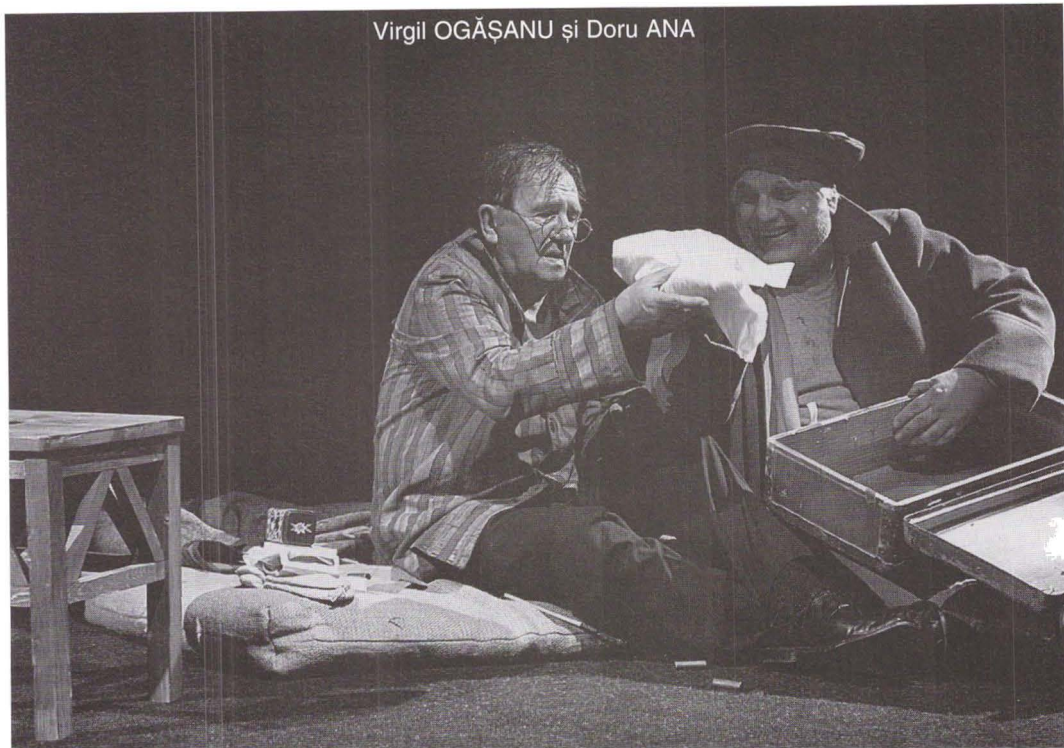
Mircea GHIȚULESCU

București

Portretul artistului pe fundal stalinist

Richard al III-lea se interzice de Matei Vișniec și-a găsit în Cătălina Buzoianu interpretul scenic ideal, întrucât celebra regizoare îi iubește deopotrivă pe Vișniec și pe Meyerhold. Nu este doar premiera unui spectacol, ci și o introducere în arta lui Meyerhold, unul dintre urmașii neascultători ai lui Stanislavski, care a revoluționat arta teatrului în primele decenii ale secolului trecut. „Antrenamentul biomecanic“, care îi pregătea pe actorii lui Meyerhold pentru viitoarele performanțe, este prezentat pe un monitor în holul Teatrului Bulandra (Sala „Toma Caragiu“) tocmai pentru mai buna informare a publicului în privința personalității marelui artist. Împușcat din ordinul lui Stalin supranumit Generalissimul, la vârsta de 66 de ani, după ce dusese faima teatrului sovietic în toată lumea, viața lui Meyerhold este ea însăși un act de acuzare a stalinismului, or, Matei Vișniec are resentimente încă proaspete împotriva totalitarismului comunist. Să nu uităm că una dintre dramele sale anterioare se numește *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*. Astfel, textul acestei frumoase tragedii despre condiția artistului în totalitarism are cel puțin două niveluri structurale: unul documentar, legat de crimele staliniste în general, altul literar, legat de de amestecul Puterii în câmpul artelor. Aspectul documentar poate să intereseze un public mai restrâns, oameni ce mai sunt încă tulburați de teroarea stalinistă puternic resimțită și în România în primul deceniu de după război. Aspectul literar ne poate privi, însă, pe toți (acuzăția de „formalism“ adresată de esteticienii realismului socialist, adepții ai „conținutului“ și dușmani ai „formeii“, care nu cunoșteau teoriile structuraliste ce vorbesc despre un „conținut al formeii“ și o „formă a conținutului“) ca și nefericirea artistului care încearcă, asemenea lui Meyerhold, să colaboreze cu o putere dementială. O Putere care îl strivește cu tandrețe, ne spune Matei Vișniec, pentru că Meyerhold, în halucinațiile ce preced execuția nu și-l poate imagina pe Stalin (asemenea lui Bulgakov, cam în același timp) decât ca pe un părinte grijuliu care îi permite să îi aprindă pipa și îi duce o pătură la închisoare. Doru Ana accentuează cruzimea catifelată a Generalissimului, dar tonurile sunt stinse, aproape imperceptibile. Cătălina Buzoianu tinde spre caracterul documentar al spectacolului, pe de o parte, inserând texte din presă, inclusiv, în final, sentința de condamnare la moarte pronunțată de Tribunalul din Moscova, pe de alta, utilizând figurația pentru antrenamentul biomecanic specific lui Meyerhold. Mai adaugă și reminiscențe ale culturii sovietice, între care *Tragedia optimistă* de Vsevolod Vișnevski devenise celebră ca spectacolele de pe Broadway. De aici, prezența Femeii Comisar, unul dintre personajele-cheie ale „tragediei optimiste“, pe care îl joacă impecabil Coca Bloos, dublat de acela al mamei, pentru mai multă exactitate a acelei „maternități ideologice“ pe care o denunță Vișniec. De aici încolo, nu mai este vorba despre Meyerhold, ci despre soluția sovietică de spălare a creierelor și de modificare a minții, dar și de formare

Virgil OGĂȘANU și Doru ANA

a omului nou, idealul platonician, creștin și comunist pe care Matei Vișniec îl configurează, îl constituie, îl personifică: *Tania* (Valeria Ogășanu), soția regizorului, va da naștere unui copil monstruos ce va ridica cenzura creierului la rangul de vocație. Micul monstru este o marionetă aplicată pe pieptul lui *Richard/Radu Amzulescu* și creează momente de teroare în spectacolul un pic prea complicat al Cătălinei Buzoianu. Cumplită este singurătatea absolută a artistului aruncat în morișca nesfârșitelor viziuni efectuate de o comisie ideologică din care fac parte înșiși părinții artistului. Actorii cu care lucrează, soția, părinții au devenit roțițe impredictibile în mecanismul perfect al terorii staliniste. Lumea întreagă pare alcătuită din profesori de estetică teatrală care îl învață pe blajinul regizor cum se face un spectacol. Interesant este că textul înaintează în paralel pe două direcții. Pe măsură ce se cufundă în viziunile Comisiei ideologice, Meyerhold progresează cu repetițiile, astfel că, într-un fel foarte sugestiv, spectacolul cu *Richard III*, chiar dacă „se interzice”, se naște sub ochii spectatorului. Vișniec a știut să transcrie din *Richard III* de Shakespeare exact atâtea replici de câte era nevoie ca să ne dăm seama „cum arăta” un spectacol de Meyerhold. Era, evident antirealist – dar de un antirealism atât de sugestiv încât toată lumea își dădea seama că schiopul și cocoșatul Richard, care a înecat Curtea Angliei în sânge, era un vrednic predecesor al sângerosului Stalin. Virgil Ogășanu în rolul lui Meyerhold alege soluția înțelepciunii. El se arată docil și cooperant în discuțiile cu membrii comisiei ideologice, dar este de neclintit în codul său estetic, astfel că una dintre scenele de neuitat este aceea în care îl învață pe Meyerhold cum poate fi Richard cocoșat fără să-și pună o cocoasă artificială și cum trebuie să moară în scenă. Radu Amzulescu (*Richard*) joacă duplicitatea

trecând fără remușcări de partea celor mai tari, dar și actorul cabotin care, gesticulează amplu și inutil, pretinzând noi accesorii de costum pe măsură ce regizorul le îndepărtează, servind, prin contrast, idealul teatrului auster al lui Meyerhold. O altă scenă memorabilă a lui Virgil Ogășanu (foarte bine scrisă de Matei Vișniec) este compunerea scrisorii pentru Nina, fiica Gardianului analfabet, scrisoare redactată de Meyerhold. Toate cuvintele de ură împotriva fiicei sale pe care le rostește Gardianul se transformă sub condeii lui Meyerhold în cuvinte de iubire...

Doar finalul spectacolului este lungit. Fără îndoială, trebuia să se încheie cu scena execuției văzută magnific de Cătălina Buzoianu cu Ogășanu/Meyerhold în efiege statuară, cufundându-se în adâncul scenei.

Teatrul „Bulandra“ – Richard al III-lea se interzice de Matei Vișniec. Regia: Cătălina Buzoianu. Decor: Mihai Mădescu. Costume: Luana Drăgoescu. Muzică: Mircea Florian. mișcare scenică: Mălina Andrei. Lighting design: Ioan Lazăr. Cu: Virgil Ogășanu, Radu Amzulescu, Doru Ana, Valeria Ogășanu, Coca Bloos, Anca Sigartău, Petre Lupu, Mihai Bisericanu, Valentin Popescu, Cătălin Babliuc, Alin Olteanu, Ștefan Ruxanda, Raluca Botez, Lorette Enache, Mihaela Zamfirescu, Alexandra Ioniță, Irina Sârbu (pian), Gabriela Bokor (violoncel), Marius Hoghi (tubă), Georgian Lepădatu (clarinet), Paul Aniculăesei (corn). Data premierei: 15 iunie 2006.

Claudia LIPAN

Lucru bun pentru Naționalul bucareștean: recuperarea „menajeriei“

Toată lumea știe că *Menajeria de sticlă*, prima piesă a lui Tennessee (Thomas Lanier, pe numele adevărat) Williams, a fost refuzată de Dinu Săraru pentru scena Teatrului Național. La fel cum a fost refuzată pentru Premiul Pulitzer în favoarea piesei *Harvey* de Mary Chase. Premiu câștigat însă, mai târziu, de alte două (sic!) partituri celebre ale autorului – *Un tramvai numit dorință* (1947) și *Pisica pe acoperișul fierbinte* (1955).

În pofida micilor handicapuri oficiale așiate la linia de start, Cătălina Buzoianu a recuperat menajeria. Și a montat-o tot la Național (teatru în care, ce-i drept, nu prea mai montase de ceva vreme), de data asta într-o găzduire mult mai afectuoasă oferită de noul director, Ion Caramitru.

Piesa lui Williams se transformă într-o chestiune de timp și într-una de familie, fie ea reală sau fantastică. Acțiunea se petrece din bucăți de memorie, așa cum își amintește Tom, fiul cel mic al familiei, că s-ar fi derulat evenimentele în urmă cu zece ani: o familie destrămată în urma plecării irevocabile a tatălui (un incompetent trișor de vieți, după spusele mamei). Un spațiu unde nu au mai rămas decât cei doi copii, ratați în felul lor, și mama care nu poate accepta aceste ratări pe fundalul tinereții sale sclipitoare.

Tom este jucat de noul venit în trupa de la Teatrul Național, Daniel Badale. Care, în multe momente, reușește să se desprindă repezit de personajul creat de autorul său și să-și imprime personalitatea. De tânăr actor gata să